

TASVIRIY SAN'ATDA PORTRET JANRI UNING YANGI TEXNIKA USULLARI VA RIVOJLANISHI HAQIDA

Navoiy Davlat Pedagogika instituti
“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” II-kurs talabasi
Bahriddinov Sardor Sirojiddin o‘g‘li

ANNOTATSIYA: Maqolada bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchisi va rassomlarning qobiliyatini rivojlantirishga qaratiladi va usullardan foydalanish kerakligi o‘rgatiladi shu boisdan chizish texnika usullaridan fikran, xayolan, tushunchalarini rivojlantiradi shu bilan birgalikda rangtasvir, grafika, va boshqalar shuntiriladi.

KALIT SO‘ZI: *tasviriy san’atda portret janri, klassik portreti, fayyum portreti, avto portret, dastgohli, grafika varag‘i.*

Kirish: san’atda bu har bir xalqning qadryatlarini, urf odatlari haqida olib boriladi. Lekin bu hayotda ularni birlashtiradigan, yangi ijodiy marralar sari ilhomlantiradigan muqaddas tushunchalar bor, ular Vatan va xalq manfaati, ezgulik va insoniylik tamoyillari bilan uzviy bog‘liqdir. Agargi har qaysi ijodkor o‘z asarlarida ana shu o‘lmas g‘oyalarni bosh maqsad qilib qo‘ysa, ularni badiiy mahorat bilan ifoda eta olsa, hech shubhasiz, adabiyot ham, madaniyat va san’at ham tom ma’noda ma’naviy yuksalishga xizmat qilib, o‘zining ijtimoiy vazifasini to‘liq ado etishga erishgan bo‘ladi.

Har bir rassom avvalo, natura asosida ishlab naturalizmni, borliqdan haqqoniy ishlab realizm uslubini to‘liq o‘zlashtirib olishi zarur. Shularni mukammal o‘zlashtirib olganidan keyingina, u o‘ziga xos uslubda ishlashga o‘tishi, o‘z yo‘lini topib oladi. Kelib chiqish tarixi nuqtai nazaridan kelib chiqib ushbu ma’lumotlarni ishonch bilan quyidagicha ma’lumot berishimiz mumkin:

Birinchi navbatda portret janrini chizishni boshlashdan oldin nazar solinib chizish davomida texnika fikrlarni ishga slogan holda tasvirlashimiz mumkin shu usullarda chizish baribir harakatga borib taqaladi. Portret-rangtasvir janrlari ichida eng qadimgilaridan bo‘lib kishilarining tashqi va ichki kechinmalarni tasvir orqali ochib beradi.

Portretlarning turlari qanday? Janr va zamonaviylik tarixi. Turli xil san’at turlarida portretlarni qanday navlari mavjudligi

Klassik portret haqida aytib o'tiladi klassik portret janr sifatida mavzudan tashqari hamma uchun universal bo'lgan syujetga, tafakkur holatiga ega klassik portret odamni xotirjam holatda tasvirlaydi shunda ular orqali portret qahramonlarining ichki dunyosi va xarakteri yanada aniqroq porlaydi. Individning o'zi she'riyatga nozik tasvirlar va xayollarga mulohaza va fikirlarga o'zining yashirin ichki dunyosiga chuqur sho'ng'ish bilan to'la bo'lib biz biroz josuslik qilish imkoniyatiga ega bo'lamiz. Klassik

portret kalit teshigidan qarashga o'xshaydi Tule qirol per jan van der audera tomonidan- "qarilik va yolg'izlik" Belgiyalik taniqli rassom klassik san'at Shu bilan birgalikda portret rassom ustalari asarlarida ifodalangan rasmlaridan ko'rishimiz mumkin. Ulardan birlari leonarda da vinchi, Andrey rublev, Ivan Dionisus, Ivan Nikitin, Vasilliy Tropinin, Borovikovskiy Vladimir shu jumladan yana

shunday rassomlar yetiship chiqishga biz yana o'rgatib kelamiz bunda buyoq har bir bo'lajak rassom shu janir uslub ustida ishlashi kerakligi va shu uslubni tasvirga har xil o'z fikriy texnika usul va ilmiy o'z ustida zamonaviy boshqa uslublarni boyitish nisbatida o'zini o'rgatish kerakdir aytib o'tsak portret janri fransuzcha "portrait", eski fransuzchada portraire – "chiziq yoki chegarani aks ettirmoq", lotincha persona – "shaxs kishi" - so'zlaridan olingan bo'lib, kishilarning chexrasini huddi o'ziga o'xshatib tasvirlash manosi anglatadi. Rangtasvir haykaltaroshlik, grafika, shuningdek, foto san'atining muhim janrlaridan biri hisoblanadi. Yana shu bilan birgalikda portretning turlaridan biri fayyum portretlari qadimgi misrda ipshangan marhumlarning rangtasvirining qadimgi namunalari 1887-yilda ilk bor eng yirik topilmalar aniqlangan joy (fayyum vohasi) nomidan shunday atalgan fayyum portretlari mum rassomligi usulida taxtaga ishlanib so'ng mummyolangan murdalar tobutining yuz qismi o'rniga qo'yilgan. Fayyum portretlarining dastlabkilari matoga ishlangan. yana bir boshqa turlari Avto portret yunoncha autos-o'z fransuzcha portrait – tasvir- portret turi. Avtoportretda rassom yoki haykaltarosh o'zini o'zi tasvirlaydi. Portretni boshqa dasgohli va grafikada ifodalab tasvirlash mumkin. yana bir dalilarni aytib o'tsaki portretni sirlarini va shunib yetishimiz mumkin bo'lgan psixologik yondoshuv bilan portretni tasvirlashda shuni taqqoslab yaxshi chizish uslublarni birlashtirib tasvirlasak. Hozirki zamon portlarni ko'rib chiqsak rivojlanish borki rassomlar chizishga harakat qiladilar va realistic darajaga yitkazadilar va boshqa

rassomlar shunga qarab harakat qiladilar. Endilikda tasvirlanuvchi noreal makon muhitida emas balki insonga yaqin bo'lgan tabiat qo'ynida aks etildi. Yana bir rassomni aytib o'tsak bu Rembrand Harmenzoon Van Rijn (15-iyul, 1606-4-oktabir, 1669) Gollandiyalik rassom va ofortchi bo'lgan. Jahon realistic rangtasvirga kuchli tasir ko'rsatgan mo'yqalam, racm va gravyura ustasi. Ijod voqelikni va inson ichki dunyosini uning barcha ruhiy kechinmalari bilan teran falsafiy idrok etish bilan yog'rilgan.

Portret-shaxsning yoki mutlaq aniqlikdagi shaxslar guruhining qiyofasini yaratish sanati. Odatda, bu muayyan uslubga bo'ysunadigan badiiy chizilgan. Portretni suratga olgan artist san'atning bir yoki bir nechta maktabiga tegishli bo'lishi mumkin. Uning asarlari rassomning o'ziga xosligi va uslubi bilan tanilgan.

XULOSA

Qo'l sizgilari bilan tasvirga ifodalash va gavda bosh anatomok yuzlarini ifodalash kerak shuningdek odam tasvirlarini mimikalarini joyiga qo'yib ishlash o'z qobilyati singdsirish demakdir bularning barisi harakatga borib taqaladi. Ular yuz ifodasiga mos bo'lishi kerak. Inson dunyoqarashi uning ruhiyati, har bir harakati, o'zini tutishi, voqealarga bo'lgan munosabati, fikrlashi ham obrazni to'laqonli yoritishga yordam beradi. Harakat insonning eng zo'r o'ziga xos xarakteridir. Bu narsani faqat mavzuli asar ishlaganda emas, portret ustida ish yuritish jarayonida ham unutish kerak emas.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. N.Abdullayev San'at tarixi II-jild I-kitob «San'at», Toshkent, 2001.
2. V.P.Shevchenko «Odam anotomiyasi va rasm». T., A.Qodiriy Nomidagi Xalq me'rosi nashriyoti 1996.
3. N.K.Axmedov. «Odam anotomiyasi» Atlas. Ibn-Sino.T. I-jild. 1996. II-jild 1998.
4. A'Zamjonov, A., & Muhammadali, C. (2022). TASVIRIY SAN'AT DARSLARINI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH USULLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 84-88.
5. A'Zamjonov, A. A. Z. (2022). UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA TASVIRIY SAN'AT FANINI O'QITISHGA INNOVATSION YONDASHUV YO'LLARI MAVZUSI BO'YICHA AMALIY ISHLANMA. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 56-60.
6. A'Zamjonov, A., and Ko'Hinur Hamdamov. "TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARI MAZMUNINING DAVLAT TA'LIM STANDARTLARI BILAN BOG'LIQLIGI." *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences* 2.10-2 (2022): 71-77.
7. A'Zamjonov, A., & Ibrohimov, A. (2022). O'ZBEKISTON TASVIRIY SAN'ATI MEROSI AN'ANALARINI ILMIY PEDAGOGIK JIHATLARINI O'RGANISHNING AMALIY ASOSLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 151-156.